

Revolucija

Naj torej bežno preletim nekatere dogodke, ki so po mojem mnenju najbolj zaznamovali razvoj slovenskega naroda v drugi polovici 20. stoletja in nanj vplivali.

Že prej sem omenila medvojne, predvsem pa povojne umore, ki jih je izvajala komunistična partija, da bi si pridobila tako zeleno politično oblast, prek katere bi lahko izvedla komunistično revolucijo, za katero je vedela, da ji ne bo uspelo pridobiti zaupanja Slovencev. Zato je izkoristila in zlorabila t. i. narodnoosvobodilni boj, s tem pa tudi željo Slovencev, da se obranijo okupatorja, ter jim obljubljala svobodo, ki naj bi jo zagotovila le Osvobodilna fronta oz. komunistična partija. Toda konec vojne Sloveniji ni prinesel tako zaželene in obljubljene svobode in avtonomije. Prva povojna ustava ji je sicer zagotavljala status federalne republike, vendar je njena avtonomija nihala ves čas obstoja države. Jugoslovanski sistem je bil centralističen, že ob koncu vojne pa se je Slovenija morala odpovedati tudi nekaterim atributom državnosti: sprva lastni vojski, nato pa je sledila še centralizacija na političnem, gospodarskem in kulturnem področju. 11. novembra 1945 so bile po vsej Jugoslaviji izvedene volitve v ustavodajno skupščino. Opozicija zaradi ovir, ki jih je bila deležna, ni sodelovala, kot nadomestek za vse tiste, ki niso hoteli glasovati za listo ljudske fronte, pa so postavili črne skinjice.

Zmaga Osvobodilne fronte na volitvah se je kazala z dvojnim obrazom: "prijateljsko miroljubnim za tiste, ki so podpirali oblast, in z obrazom državljanske vojne za tiste, ki jih je oblast imela za sovražnika. Kdo pa je njen sovražnik, je tedanja komunistična oblast določala sama". Kocbek je tako v svojem govoru, ki ga je imel v CK KP Slovenije 4. oktobra 1946, dejal: "Komunistična stranka ima v rokah vso državno oblast, zakonodajno in izvršilno, ima odločujoč vpliv na sodišča, vojsko, v njenih

rokah je tajna politična policija, ona vodi oficijelno politično organizacijo, postavlja sekretarje vseh OF odborov, ki dejansko odločajo v vseh krajih, okrajih in okrožjih. Partija ima v rokah vse množične organizacije, tako OF, AFŽ in ZSMS. V rokah ima ves tisk, kar ga je. S posebno vnamo se posveča šolstvu in vzgoji. Izven partije ne obstaja niti ena samostojna in od nje neodvisna organizacija. Oblast partije je torej totalna." Kljub temu se je komunistična partija zavedala, da se njena oblast konča pred vrati zakristije, zato se je vsa desetletja tudi zaganjala v Cerkev.

Totalitarizem

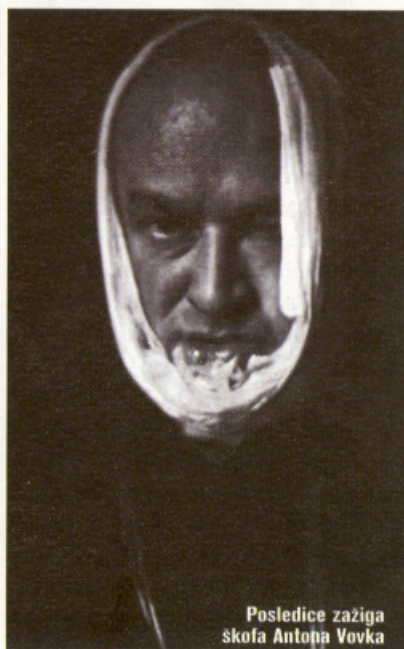
Po koncu vojne je bilo brez sodnega procesa ubitih okoli 13.000 domobrancev, mnogi so bili zaprti v razna taborišča, za katera še danes ni popolna jasno, kdaj naj bi jih prav-

Cerkev je bila po vojni prvi cilj za revolucionarje. Skof Gregorij Rozman je bil obsojen na montiranem procesu. Sramotna sodba se vedno velja.

zapravi ukini in kaj so storili s tistimi, ki so bili menda še dolga leta po vojni tam zaprti. Glede na to, da se mnogi niso vrnil domov, lahko mirno sklepamo, da jih smemo prišteti k številu pobitih. Po vojni so sledili tudi različni sodni procesi, ki jih je komunistična partija uporabljala za utrditev z revolucijo pridobljene politične oblasti, na katerih je bilo v celotnem totalitarnem obdobju obravnavanih od 23 do 25.000 ljudi. Zadnji je bil proces proti četverici, ki je spodbudil Slovence, da so se po štiridesetih letih ustra-

hovanja vendarle tudi javno, predvsem pa množično kot narod uprli. Podlaga za procese je bila največkrat politična, precejšen del procesov, vsaj v prvem obdobju, je potekal po hitrem postopku pred izrednimi sodišči. Zanimiva so bila t. i. sodišča narodne časti, ki naj bi predvsem "moralno čistila" slovenski narod, dejansko pa so bila zgolj izgovor za prilaščanje premoženja z zaplembami. Zelo odmevni so bili dachavski procesi, s katerimi se je partija znebila tudi nasprotnikov v svojih vrstah. Na Nagodetovem procesu avgusta 1947 je bilo zaradi poskusa ustanovitve legalne opozicije, ki je bila sicer po ustavi zagotovljena, obsojenih petnajst ljudi. Na tak način je takrat oblast hotela dati vedeti, da ne bo dopuščala nobenega ugovaranja ali nasprotovanja politični oblasti. Ljudje so kmalu ugotovili, da lahko že vsaka

Posledice zažiga skofa Antona Vovka

izrečena beseda pomeni razlog za privedbo pred sodišče oz. v zapor. S pomočjo VOS oz. kasneje Udbe so dosegli, da se je med Slovence naselil strah in hkrati nezaupanje do soljudi, ker nisi nikoli vedel, kdo je tvoj sogovornik. Imena takratnih sodnikov in porotnikov ostajajo zaradi zakona o varstvu osebnih podatkov skrita, čeprav so bile te sodbe izrečene javno v imenu ljudstva.

Vedoč, da za vzdrževanje monopolne politične in totalitarne oblasti potrebuješ tudi finančno in gospo-

darsko podporo, je tedanja oblast v ta namen temeljito v treh fazah izvedla nacionalizacijo in številne zaplembe premoženja. Tako je sprva zajela zasebna gospodarska podjetja, ki so bila razglašena za podjetja splošnodržvanega in republiškega pomena, poddržavljeni so bili celotna industrija, trgovina, bančništvo, zavarovalništvo. V tretji nacionalizaciji so zasegli še zasebne stanovanjske hiše, stanovanja, poslovne prostore. Ljudje so praktično čez noč ostali brez vsega. Prevzem gospodarskega prostora je oblast razlagala s tem, da je država oz. družba, s tem je mislila KPS, tista, ki najbolj skrbi za svoje gospodarstvo, s tem pa tudi za prebivalstvo, čeprav je jasno, da pri družbeni lastnini ni osebne odgovornosti, pridnost in delavnost se ne obrestujeta, ker se ne nagrajujeta, pomembna je bila le rdeča knjizica. To seveda ne more ravno spodbuditi gospodarskega razvoja.

Vloga spomina

Krivice, ki jih je z odvzemanjem in nacionalizacijo povzročila komunistična oblast, so skušali v času po osamosvojitvi popraviti z zakonom o denacionalizaciji. Ta je imel (in ima) ostre nasprotnike prav pri tistih, ki so bili del tedanje oblasti, in v kontinuiteti, ki pod pretvezo poudarjanja novih krivic, ki naj bi jih denacionalizacija povzročala, poskuša obdržati gospodarske privilegije, pridobljene z nacionalizacijo po drugi svetovni vojni, in s krajo v procesu tranzicije.

V petdesetih in šestdesetih letih so se razmere postopno umirile, vsaj kar zadeva neposredno nasilje nad ljudmi in njihovim premoženjem. Država se je vrnila v stanje "nevojne", kot pravi v okrožnici Centesimus annus (CA 18) Janez Pavel II. To je omogočilo pospešeno industrializacijo in gospodarski razvoj, vendar Sloveniji ni uspelo doseči blaginje zahodnih držav, čeprav so bile leta 1918 gospodarske razmere podobne kot na primer v Avstriji.

Ljudje se danes sicer radi spominjajo, kako je bilo v času socializma »